

شیخ معروف نودهی و تخمیس قصیده «بانت سعاد»

مؤلفین:

دکتر کتابون فلاحی (استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار)

حدیثه متولی

انتشارات مینوفر

Minufar Publications

مشهد مقدس - ۱۳۹۴

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	مقدمه
فصل اول	
وضعیت کردستان عراق در عصر شیخ معروف نودهی و زندگی شیخ	
۱۰	۱-۱- بررسی کلی منطقه کردستان
۱۰	۱-۱-۱- جغرافیای کردستان
۱۰	۲-۱-۱- بررسی اوضاع سیاسی و اجتماعی کردستان
۱۴	۳-۱-۱- بررسی اوضاع علمی و ادبی کردستان
۲۲	۲-۱- شهرهای مهم کردستان
۲۲	۱-۲-۱- شهر زور
۲۴	۲-۲-۱- قلعه‌ی چوالان
۲۴	۳-۲-۱- سلیمانیه
۲۵	۳-۱- آشنایی زندگی شخصی و ادبی شیخ معروف نودهی
۲۵	۱-۳-۱- سلسله‌ی بابانیان
۲۶	۲-۳-۱- اصل و نسب شیخ معروف نودهی
۲۹	۳-۳-۱- مخمس‌های تضمینی شیخ معروف نودهی

۱-۳-۴ - آثار منظوم و منثور شیخ معروف نودهی ۳۳

فصل دوم

مروری بر زندگی کعب بن زهیر و قصیده «بانت سعاد»

۱-۲ - زندگی شخصی و ادبی کعب بن زهیر ۳۶

۲-۲ - نگاهی بر قصیده «بانت سعاد» ۴۳

۲-۳ - اسطوره و بیان برخی موارد آن در قصاید برده ۴۸

۲-۴ - بازتاب قصیده بانت سعاد در آثار ادبی ادوار بعد: ۵۹

۲-۵ - ویژگی‌های زبانی و موضوعی قصیده «بانت سعاد» و تخمیس آن: ۶۱

فصل سوم

ترجمه و شرح تخمیس قصیده «بانت سعاد» ۶۵

فهرست منابع ۱۲۹

مقدمه:

با نام حق و با سلام و درود به پیامبر بزرگ اسلام، خاتم النبیین حضرت محمد مصطفی (ص) و درود بر رسولان پیشین از آدم تا خاتم.

منطقه کردستان عراق از آغاز پذیرش دین اسلام، مرکزی برای گردهمایی علما و ادبا و مهد فرهنگ اسلامی بوده است. بهترین دلیل بر این مدعا، نسخه‌های خطی نادری است که می‌توان در کتابخانه‌ها و نزد علمای کردستان یافت البته بسیاری از آثار ادبی و علمی بجا مانده از علمای کردستان در کتابخانه‌های داخل و خارج عراق پراکنده شده و یا از بین رفته است.

شیخ معروف نودهی (۱۱۶۶-۱۲۵۴ هـ) یکی از شخصیت‌های بنام و توانا در خطه کردستان عراق است که در علوم عقلی و نقلی از مهارت و جایگاه خاصی برخوردار بود. او در علوم رایج عصر خویش از جمله صرف و نحو، عروض، معانی و بیان و بدیع آثار بسیاری از خود بجای نهاده است. یکی از مسائل مورد علاقه شیخ به نظم درآوردن متون متداول و تخمیس و تضمین قصیده‌های معروف عربی از جمله «لامیه العجم طغرابی»، «بردة المديح بوصیری» و «بانت سعاد کعب بن زهیر» می‌باشد که در پژوهش مذکور به شرح و تحلیل قصیده بانت سعاد کعب بن زهیر معروف به «نهج البردة» پرداخته شده است.

این ادیب توانا در تخمیس هایش دارای طبعی روان، سبکی عالی، رسا و فصیح و به‌دوراز تکلف و تصنع می‌باشد؛ و به عقیده برخی ناقدان و

سخن‌سنجان، وی در تخمیس هایش قوی‌تر از دیگر منظومات خویش ظاهر شده است.

در تخمیزی که شیخ بر قصیده «بانت سعاد» انجام داده علاقه چندانی به مسائل بدیعی از خویش نشان نداده و تا حدود زیادی بر زبان بی‌پیرایه و صریح کعب بن زهیر که مقتضی زبان چکامه‌سرایان عصر جاهلی بوده نزدیک شده است و به‌دوراز تکلف و وارسته از بازی با محسنات لفظی و معنوی شعر سروده، به صورتی که احساس می‌کنید که با یک خطیب مذهبی و یا مدرس تاریخ اسلام روبروی هستید نه شاعری مدیحه‌سرا. اشاره‌های قرآنی و اقتباس از احادیث و تصاویر و صحنه‌پردازی‌های زیبا از دیگر ویژگی‌های تخمیس او محسوب می‌شود. به کار بردن برخی جلوه‌های جدید از فرهنگ و تمدن که مقتضی زمان حیات شاعر است نیز در این تخمیس مشهود است.

در خصوص شخصیت نودهی و سبک شعری وی و آثارش، پژوهش‌های اندکی انجام شده است که از جمله معروف‌ترین آن‌ها می‌توان به کتاب آقای «محمد خال» با عنوان «زندگی‌نامه شیخ معروف نودهی برزنجی» و کتاب استاد فرهیخته آقای دکتر حمزه احمد عثمان تحت عنوان «شرح شفاء السقم فی تخمیس لامیه العجم للشیخ معروف النودهی» اشاره کرد.

این پژوهش پس از فهرست موضوعی و مقدمه، در سه فصل تنظیم گردیده است. فصل اول به بیان وضعیت کردستان عراق در عصر شیخ معروف نودهی و آشنایی با زندگی شیخ اختصاص داده شده است. در فصل دوم به زندگی کعب بن زهیر و قصیده «بانت سعاد» وی پرداخته شده و فصل سوم نیز ترجمه و شرح تخمیس قصیده «بانت سعاد» می‌باشد و در نهایت فهرست منابع و مأخذ مورداستفاده پژوهش ذکر گردیده است.

همان‌گونه که کامل مطلق تنها خدای تبارک و تعالی است و کارهایی از این قبیل هیچ‌یک بی‌عیب و نقص نمی‌باشند، طبیعتاً این مجموعه نیز مستثنای از آنها نیست. لذا از اساتید بزرگوار، صاحب‌نظران محترم و منتقدین عزیز تقاضا می‌شود هرگونه انتقاد و نظر اصلاحی خود را از طریق ناشر به مؤلفان منتقل نمایند که با دیده منت استقبال و در چاپ نوبت‌های بعدی از آن استفاده خواهد شد.

اللَّهُمَّ وَفَّقْنِي لِمَا تُحِبُّ وَتَرْضَى

www.ketab.ir